

Çanakkale Şehitler Abidesi

Gelibolu Yarımadası'nın en çok ziyaret edilen ana ziyaret noktası olan Abide, Eski hisarlık Burnu üzerinde yer almaktadır. Açılan bir proje yarışması sonucunda 37 proje arasından Doğan Erginbaş, İsmail Utkular ve Feridun Kip tarafından hazırlanan proje seçilmiş olup Abidenin temeli 17 Nisan 1954 tarihinde atılmıştır. İkinci Anafartalar Zaferi'nin 45. Yıldönümü olan 21 Ağustos 1960 tarihi ziyarete açılan Çanakkale Şehitler Abidesi, Çanakkale Muharebelerinde şehit düşen tüm askerlerimizi simgelemekte ve onların anısını yaşatmaktadır. Mimarı Doğan Erginbaş'ın kendi ifadesiyle abide *Tüm coğrafyalardan gelen şehitlerimizin toplu bir şekilde göğe yükselişini* temsil etmektedir. Ayaklarının üzerinde muharebe anlarını yansıtan kabartma rölyefler bulunmaktadır. Her yıl 18 Mart tarihinde, ülkenin dört bir yanından gelen vatandaşlar ve devlet erkânı tarafından Abide tören alanında anma merasimleri düzenlenmektedir.

Abidenin arka bölümünde yer alan sembolik mezarlıklar 2007 yılında ziyarete açılmıştır. Şehitlikte Çanakkale Muharebeleri sırasında şehit düşen ve bugüne kadar isimleri tespit edilebilmiş 59.408 şehidimizin isimleri bulunmaktadır. Yine sembolik şehitliğin önünde muharebe dönemini yansıtan 45 m uzunluğunda bir rölyef bulunmaktadır. Rölyefi geçtikten sonra, sembolik şehitliğin başlangıç bölümünde meçhul asker mezarı ve Mustafa Kemal Atatürk'ün 1934'te müttefik askerleri için söylediği sözlerin yer aldığı mermer bir kitabe bulunmaktadır. Arıburnu muharebelerinden sonra bir Anzak askerinin yanında Avustralya'ya götürdüğü ifade edilen ve bir Türk askerine ait olan kafatası, yıllar sonra 10 Mart 2003 tarihinde Türkiye'ye teslim edilmiş olup 18 Mart 2003'te resmi törenle bugünkü noktaya defnedilmiştir.

57. Piyade Alayı Şehitliği

Mimar Nejat Dinçel tarafından tasarlanan 57. Alay Şehitliği ve Anıtı; 12 Aralık 1992 tarihinde Kültür Bakanlığı tarafından Kabatepe-Conkbayırı yolu kenarında, Kılıç Bayır'ın güney ucunda inşa edilmiştir. Savaş sırasında yabancı askerler buraya ``*Satranç Tahtası*'' adını vermişlerdir. Yeni yapılmış olan bu şehitlik semboliktir. Gerçek şehitlik Bomba Sırtı'nın güney ucunda, Çataldere Vadisi'nin içinde bulunmaktadır. Yarbay Hüseyin Avni Bey tarafından kumanda edilen 19. Tümen'e bağlı 57. Alay, yabancı kuvvetlerin ilk çıkarma gününde Arıburnu Cephesi'nde ilerleyen Anzak askerlerini ilk karşılayan ve geri püskürten Türk kuvvetleridir. Bu cephede ilk kez 19. Tümen Komutanı Yarbay Mustafa Kemal'in önderlik ve cesaret vasıfları ortaya çıkmıştır.

57. Alay Şehitliği, şadırvan, açık namazgâh, ana mezarlık ve anıttan oluşmaktadır. Şehitlikte kullanılan başlıca malzeme; genellikle Selçuklu ve Osmanlı kervansaraylarında kullanılan Kevser taşıdır. Şehitliğin girişi; Kabatepe-Conkbayırı yolunun kenarında, doğu duvarındaki bir açıklıktır. Girişin hemen yanında torununun elini tutmuş bir şekilde figürize edilmiş; Türkiye'nin en yaşlı gazisi iken 10 Eylül 1994'te, 108 yaşında vefat eden Hüseyin Kaçmaz'ın bronzdan yapılmış bir heykeli bulunmaktadır. Girişin tam karşısında, şehitliğin doğu duvarında, 57. Alay'ın 25 Nisan 1915'teki karşı taarruzunu gösteren bir rölyef bulunmaktadır. Rölyef yaklaşık 45 m²lik bir alanı kaplamaktadır.

Şadırvan ve açık namazgâh şehitliğin güney tarafında yer almaktadır. Şehitliğin ana mezarlık kısmının kemerli bir girişi olup bu girişten başlayan yaya yolu kuzey duvarında son bulmaktadır. Anıtın tabanını oluşturan kuzey duvarının üstünde, 57. Alay Şehitleri'nin isimleri yazan mermer plakalar bulunmaktadır.

Akbaş Şehitliği ve Anıtı

İstanbul yönünden gelen ziyaretçiler için ilk ziyaret noktası olabilecek konumda bulunan Akbaş Şehitliği ,Gelibolu'dan Eceabat'a hareket edildiğinde 30. km'de yer almaktadır. Şehitliğin bulunduğu Akbaş Limanı muharebeler esnasında Türk birliklerinin ana ikmal noktalarından biri olup özellikle İstanbul'dan denizyolu ile gelen savaş malzemelerinin karaya çıkartıldığı ve dağıtımının yapıldığı önemli bir merkezdir. Akbaş mevkinde 19. Tümen'in bir seyyar hastanesi bulunmaktaydı. Esas olarak bir "sevk hastanesi" niteliğinde görev yapan bu mevki üzerinden kuzey cephesinde ağır yaralanan askerlerimiz, Akbaş veya Ağadere Hastanesinde müşahede altında tutulurlardı. Durumu ağır olanlar ise, İstanbul'da hastane hâline getirilen

Selimiye Kışlası'na götürülmek üzere gemiler vasıtasıyla sevk edilmişlerdir. Düşman taarruzları sırasında batanya da ağır saldırı altında kalan gemilerdeki şehitler, Yalova köyüne giden yolun sağ tarafında kalan asıl şehitlik alanına gömülmüşlerdir. Şehitlikte 459 sembolik mezar taşı dikilmiş olup gerçek şehitlik bu anıt mezarlığın karşısında Yalova köyü istikametinde giden yolun sağ tarafında yoldan 25 m yukarıdadır. Alan 1915'teki yapısını halen korumakta olup etrafı çevrilmiştir. Sembolik mezarlıkların arka bölümünde muharebe dönemi her iki taraf askerleri arasında yaşananları barış ve dostluk mesajı ile vurgulayan bir heykel ve 1915 Çanakkale Şehitleri'ne ithaf edilen bir anıt bulunmaktadır. Şehitlik alanında Çanakkale Muharebeleri sırasında sıhhiye birliklerinin faaliyetlerini anlatan bir de rölyef bulunmaktadır. Rölyefin her iki yanında da 754 şehidimizin ismi anılmaktadır. Rölyef üzerinde *Türk Kumandanları kumanda etmesini, Türk askeri ölmesini bildi. Harbi kazanışımızın sırrı bundan ibarettir. Kemal Atatürk* ifadeleri yazılıdır. Yine şehitliğin alt kısmında bulunan mescit ve şadırvan ziyaretçilere hizmet vermektedir. Şehitlik 2013 yılında yenilenerek bugünkü görünümüne kavuşmuştur.

Alçitepe Şehitliği

Müttefiklerin 24 saat içerisinde almayı hedefledikleri Alçitepe köyüne girmeden hemen önceki yol ayrımından sola döndükten yaklaşık 400 m sonra, Bakı Terası ve Mareşal Fevzi Çakmak Anıtı istikametindeki yolun sağ tarafında, yoldan yaklaşık 10-15 m kadar içeride bulunmaktadır. Şehitliğin kitabesinde *Çanakkale Savaşı'nda Alçitepe bölgesinde Türk savunma hattını oluşturan birliklerde şehit düşen askerler bu şehitlikte gömülüdür. Bu vatan aziz şehitlerine minnettardır. Ruhunuz şad olsun* ifadeleri yazılıdır. Ne zaman yapıldığı bilinmeyen şehitlikte, Kirte Muharebelerinde şehit düşen askerlerimiz yatmaktadır. Savaş sonrası araziden toplanan şehit kemiklerinin defnedilmesiyle oluşturulan şehitlikte yatanların kimlikleri belli değildir. 2013 yılında Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından restore edilmiştir.

Arıburnu Yarları ve Yüksesirt

Sarp bir doğal oluşum olan Arıburnu Yarları, arazinin yapısı itibari ile Anzak askerleri bu bölgeye ‘Sfenks’ adını vermişlerdir. Bunun sebebi ise Gelibolu Yarımadası’na gelmeden evvel Anzak askerleri Mısır’da eğitim görmüş ve piramitlerin koruyucusu niteliğini taşıyan sfenkslerle ilk defa burada tanışmışlardır. Bu toprak yapı burada Gelibolu Yarımadası’nın koruyucusu gibi yükselmektedir. Bu sebeptendir ki buraya bu adı vermişlerdir.

Büyük Kemikli Kitabesi

Suvla Körfezi'nin kuzeybatıya doğru kıvrılarak uzayan kıyıları kuzeyde küçük koylar ve girinti-çıkıntılar oluşturmakta ve dağlık, dar bir burun olan Büyük Kemikli Burnu ile son bulmaktadır. İngilizler bu buruna *SuvlaPoint-Suvla Ucu* ismini vermişlerdir. Kitabe, Aralık 1915'te son İngiliz kuvvetlerinin tahliye edildiği Suvla Koyu'na hâkim küçük bir tepenin üzerine yerleştirilmiştir. Mimar Ahmet Gülgönen tarafından tasarlanan yazıt, taş kaplamadır. Kitabenin üzerinde şu yazı bulunmaktadır:

"1915 yılının 25 Nisan sabahı Arıburnu'na 6/7 Ağustos gecesinde Anafartalar Limanı'na çıkan düşman kuvvetleri aylar süren muharebelerden sonra Gelibolu Yarımadası'ndaki Türk savunmasının geçilmeyeceğini anlayarak 20 Aralık'ta bu cepheleri boşalttı."

Conkbayırı Atatürk Zafer Anıtı

Conkbayırı, Conk Tepesi'nden itibaren güneybatı yönünde uzanan ve Düztepe'nin kuzeyindeki Kemal Dere'de son bulan yamaca verilen isimdir. Conkbayırı'nın kuzey ucunda yer alan ve en yüksek noktasını oluşturan yükseltiye ise Conk Tepesi adı verilir. Conkbayırı Atatürk Zafer Anıtı bronzdan yapılmış bir heykel olup Conkbayırı'nda yapılan en yeni anıt olma özelliğini taşır. Conkbayırı Atatürk Zafer Anıtı, Kültür Bakanlığı tarafından Anafartalar Grup Komutanı Albay Mustafa Kemal'in 10 Ağustos 1915 tarihinde yönettiği Conkbayırı taarruzu anısına 1993 yılında yaptırılmıştır.

Çataldere Şehitliği ve Anıtı

Yarbay Hüseyin Avni Bey'in mezarının solundan, Çataldere Vadisi'ne taş bloklardan oluşan bir merdiven ile ulaşılmaktadır. Bu mevki, savaşın ana cephelerinden olan Arıburnu'ndaki Çataldere'nin doğusundaki Fundalık Sırtı yamacında 19. Tümen cephesidir. 2. ve 5. Tümen birlikleri Mayıs 1915 taarruzlarında bu bölgede savaşmışlardır. Bu şehitlik, 25 Nisan 1915'ten aynı yılın aralık ayına kadar bu cephede şehit olanlarla sargı yerlerinde ağır yaralı olup şehit düşenlerin gömüldüğü yerdir. Ayrıca bu vadi içerisinde 24 Mayıs 1915 ateşkesinde oluşturulan hendeklere de şehitlerimiz toplu olarak defnedilmiştir. Bu şehitliğe 1., 5., 6., 27. ve 57. Alaylardan şehit olanlar defnedilmiştir. Bu şehitlikte kimlikleri tespit edilemeyen şehit sayımız 2.835'tir. T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından bu bölgede savaşan 1., 5., 6., 27. ve 57. Alaylara mensup askerler anısına 2006 yılında yaptırılmıştır.

Mareşal Fevzi Çakmak Anıtı

İngilizlerin ilk gün hedefleri Alçıtepe'dir. Fakat İngilizler Alçıtepe'ye tüm muharebeler süresince sadece 3 km yaklaşabilmişlerdir. Alçıtepe'yi sağımıza alıp devam eden yoldan Alçıtepe'ye (Bakı Terası) çıkıldığında "Hilal Sırtı" olarak anılan mevkide bulunan Anıt, Mareşal Fevzi Çakmak Anıtı'dır. 1941 yılında yapılan anıtın kitabesinde 5. Kolordu Komutanı Tuğgeneral Fevzi Çakmak'ın Savaş İdare Merkezi ifadeleri yer almaktadır.

Fevzi Paşa, 5. Kolordu Komutanı olarak Temmuz ortasından itibaren muharebelerde görev almıştır. İngiliz ve Fransız askerlerinden oluşan müttefikler, Alçıtepe istikametinde yapacağı taarruzlar doğrultusunda güney bölgesinin en yüksek tepesini almayı planlıyorlardı. Stratejik öneminden dolayı Alçıtepe bölgesinin savunması 5. Kolordu Komutanı Tuğgeneral Fevzi Bey'in (Çakmak) idaresine verilmiştir. Fevzi Bey komutasındaki binlerce asker ile savunulmuş ve müttefiklere teslim edilmemiştir. Türk direnişi karşısında amacına ulaşamayan müttefikler çok fazla ilerleyememişlerdir. 5. Kolordu Komutanlığına bağlı olarak 41. Alay ve 14. Kolorduya bağlı 28. Alaylar Conkbayırı bölgesine gönderilmiş ve Albay Mustafa Kemal Bey'in 10 Ağustos tarihinde Conkbayırı taarruzuna yardımcı olmuşlardır. Mustafa Kemal rahatsızlığı nedeniyle 8 Aralık 1915'te istirahate ayrılınca Fevzi Paşa 5. Kolordu Komutanlığı kendisinde kalmak üzere, ek görev olarak Anafartalar Grubu Komutan Vekilliği ile görevlendirilmiştir. (Mustafa Kemal 10 Aralık 1915'te Çanakkale'den ayrılmıştır.)

Gözetleme Tepe Şehitliği

Alçıtepe-Kabatepe yolunun sol tarafında, Alçıtepe köyünün 4,5 km kuzeyinde, Kum Limanı'nın 2 km güneyinde yer alan şehitlik sonraki dönemde Gözetleme Tepe olarak anılmaya başlamıştır. Saroz Körfezi'ne bakan bir tepe üzerinde, tarassud (gözetleme) görevini yaparken şehit olan askerlerimizin anısına 29 Ağustos 1939'da yapılmış bir şehitliktir. Fakat bu şehitliğin Çanakkale Muharebeleri ile ilişkisi net olmamakla birlikte; burada 408 askerimizin şehit olduğu ifade edilmekte olup yine şehitlik içerisinde kimlikleri belli olmayan 3 tane mezar yer almaktadır. Anıtın üzerinde *Türküm, ne mutlu Türküm diyene / Ölürüm, yan baktırmam Türk Eline / Ben, Türküm, güvenirim süngüme, gücüme, / Daha olmazsa, ruhumla şahlanırım üzerine* ifadeleri yer almaktadır.

Havuzlar Şehitliği ve Anıtı

Şehit Onbaşı Anıtı'ndan Şehitler Abidesi yönüne doğru gidildiğinde yolun sol tarafında yol ile deniz kıyısı arasında kalmaktadır. Anıt, 1961 yılında Çanakkale Şehitleri Yardım Derneği tarafından inşa edilmiştir. Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından da 2013 yılında restore edilmiştir. Şehitlik ve anıta varmadan önce yolun sağ tarafında Halil Paşa Çeşmesi bulunmaktadır. Çeşmenin karşısında bulunan mermer kitabelerde Osmanlıca yazılmış, cepheye giden askerlere ait yazılar mevcuttur. Kitabelere bir örnek: *Firak-ı yar ile cennete aram edemez adem. Ne kabil raht-ı ecel bana duzah olur alem.* Günümüz Türkçesiyle anlamı: *İnsan yarin ayrılığı ile cennete yerleşemez. Ecel yolculuğu ne mümkün bana cehennem olur alem* şeklinde ifade edilebilir. Anıt üzerindeki kitabelerde ise Kerevizdere Bölgesinde şehit düşen askerlerimizin isimleri anılmaktadır.

İlk Şehitler Anıtı

Seddülbahir Kalesi'nin hemen girişinde sol tarafta bulunan anıt, ilk şehitlerimiz anısına dikilmiştir. İngiliz ve Fransız gemileri Osmanlı Devleti ile ilgili henüz fiili ve resmi bir savaş durumu olmamasına rağmen boğazın girişini koruyan tabyaları 3 Kasım 1914'te bombalamaya başlamışlardır. Seddülbahir Kalesi içindeki tabyanın cephaneliğinin isabet almasıyla barut ve top mermileri patlamıştır. Bu saldırı sonucunda 5 Subay ile 81 er ve erbaş buldukları noktada şehit olmuşlardır. Anıt üzerinde *3 Kasım 1914 günü İngiliz ve Fransız Donanması Seddülbahir ve Kumkale'yi bombardıman ederek bu yerde 5 Subay ve 81 Erimizi şehit etmiştir. Bu olay müttefiklerin Osmanlı İmparatorluğu'na karşı fiilen harp ilan etmesi, oluşturmakta oldukları Çanakkale Seferi fikri için aşırı güven vermesi, Osmanlı İmparatorluğu'nda ise Çanakkale Boğazı savunmasının takviye edilmesi zorunluluğunu duyurması, ilk şehitlerini vermesi, Çanakkale Muharebelerinin öncüsü olması, açılarından önem taşır. Aziz şehitlerimizin ruhu şad olsun... Çanakkale geçilmemiştir .Geçilemeyecektir de. 18 Mart 1986* ifadeleri yer almaktadır. Anıt Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından 2013 yılında restore edilmiştir. Söz konusu saldırıda ölen şehitlerimizin asıl gömülü olduğu alan ise Seddülbahir Cephane Şehitliği olarak bilinen, limana inen yolun sağ tarafında ve Kalenin duvarına bitişik durumda bulunan şehitliktir.

Kanlısirt Kitabesi

Kabatepe-Conkbayırı yolu üzerinde sağ tarafta kalan Kitabe, Kanlısirt'ın doğu ucunda yer alır. 25 Nisan 1915 tarihi, Anzak çıkarması sonrası bölge Anzakların eline geçmiştir. Yarbay Şefik Aker komutasındaki 27. Alay'ın karşı taarruzu ile geri alınmıştır. Sonrasında Kanlısirt mevzisi Türk birlikleri tarafından 18-19 Mayıs gecesi saat 03.30'da düzenlenecek olan gece taarruzu ile birlikte kısa sürede en ağır zayıatı verdiğimiz en kritik mevzilerden birisi olacaktır. Yaklaşık 10.000'eyakın zayıatla sonuçlanacak olan bu taarruz sonrasında 24 Mayıs'ta taraflar arasında bir gün sürecek olan bir ateşkes imzalanacak ve siperler arasındaki şehitlerimiz defnedilecektir. Yine 6 Ağustos 1915 tarihi, Kanlısirt'a yapılan taarruz sırasında tünellerden gerçekleştirilen saldırı çok şiddetli ve ağır bombardıman altında gerçekleştiğinden, üzerleri koruma amaçlı kalaslarla kapatılan Türk siperlerinde kayıp çok ağır olmuştur. Bu ani baskınla birlikte Kanlısirt siperleri kaybedilmiştir. Kanlısirt'ın taarruzunu ortaya çıkaran asıl hedef, Conkbayırı'na ulaşmaktır. Bu noktadaki Kitabe üzerinde 6-7 Ağustos 1915 Muharebeleri anlatılmaktadır: *Anzak Kolordusu, 6-7 Ağustos 1915'te Anafartalar Bölgesi'ne çıkarma yapan 9. İngiliz Kolordusunun hedefine ulaşmasını kolaylaştırmak amacıyla 19. ve 16. Tümenler'in savunduğu Arıburnu Cephesi'ndeki Türk kuvvetlerini yerinde tutmak için taarruz etti. 16. Tümen birlikleri çok çetin geçen çarpışmalarda 1.520 şehit, 4.750 yaralı vermesine rağmen Kanlısirt'ı kahramanca savundu. Kanlısirt'ta Türk tarafına ait olan ve 16. Tümen anısına 1916'da dikilen anıt mütareke döneminde tahrip edilerek yıkılmıştır.*

Karayörük Deresi Şehitliği

Kanlısirt'a gelmeden 200 m kadar önce, yolun sağ tarafında bulunan şehitlik *gerçek şüheda kabristanı* 'dır. Bu nokta Kanlısirt bölgesinde görevli bulunan 16. Tümen'in 48. Alay cephesidir. Bölge ağır donanma topçu ateşi ve yoğun makineli tüfek ateşi altında çok ağır zaiyatlar vermiştir. Yine bölge, sargı yeri olmasından dolayı çevre bölgelerde görev yapan 72. Alay, 77. Alay, 63. Alay ve 48. Alay'lardan şehit düşen askerler de bu mevkiye defnedilmiştir. Albayrak Sırtı'nın kuzey kesimi sırasında Karayörük Deresi'ne inen yamacın üzerinde yer almaktadır. Şehitlik 2006 yılında Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından yaptırılmış olup çoğunlukla Kanlısirt üzerindeki muharebelerde görev yapan 16. Tümen'e ait isimleri tespit edilebilmiş, 1.153 şehidin gömüldüğü bir şehitliktir. Şehitlerin isimlerinin yazılı olduğu metal şahidelerin hemen yanında ahşap bir namazgâh da bulunmaktadır. Uzun bir merdiven ile ulaşılabilen şehitlik, Şevki Paşa Haritası'nda 17 numaralı paftada işaretli olup *Gerçek şüheda kabristanı* olduğu ifade edilmektedir.

Kemalyeri Kitabesi

Kemalyeri Kitabesi, Conkbayırı'nın 1,5 km güneyinde, Suyatağı ve Silah Sirtı'nı takip eden dar bir yolla ulaşılan Kemalyeri noktasındadır. Bu anıt, Mimar Ahmet Gülgönen tarafından tasarlanmıştır. 19. Tümen Komutanı Yarıbay Mustafa Kemal, 25 Nisan 1915 gecesi harp karargâhını bu noktada kurmuş ve 17 Mayıs 1915 tarihine kadar emrindeki kuvvetleri buradan komuta etmiştir. 10 Mayıs 1915 tarihinde; burada bir çukurda harita ve arazi incelemesi yapan Mustafa Kemal'e, o zamanki 3. Kolordu Kurmay Başkanı Kurmay Başkanı Albay Fahrettin (Altay) Bey, orada ne yaptığını sorar. Mustafa Kemal cevap olarak bölgeyi incelediğini ve bulunduğu yerin ismini araştırdığını söyler. Bunun üzerine Fahrettin Bey de "Mademki bir isim bulamadın, o hâlde buranın adı 'Kemalyeri' olsun" demek suretiyle tarihi ismi vermiştir. Anıtın üzerinde, Yarıbay Mustafa Kemal'in 3 Mayıs 1915 saat 19.00'da kuvvetlerine verdiği emrin 5. Paragrafı yazmaktadır. *"Benimle beraber burada muharebe eden bütün askerler kesin olarak bilmelidir ki, bize verilen namus görevini eksiksiz yapmak için bir adım geri gitmek yoktur. Uyku, dinlenme aramanın, bu dinlenmeden yalnız bizim değil, bütün milletimizin sonsuza kadar yoksun kalmasına neden olacağını hepinize hatırlatırım."*

Kesikdere Şehitliği

57. Alay Şehitliği'nin sağındaki vadide yer alır. Buraya ulaşım bütün granit bloklardan oluşan basamaklı bir yol ile sağlanır. Bu şehitliğimiz de gerçek şehitlik alanı üzerinde yapılmamıştır. Gerçek şehitlik, mevcut şehitliğin karşısında dere yatağının diğer tarafında Edirne Sırtı'nın batı yamacı üzerindedir. Bu temsili şehitlikte bölgede savaşan 27, 57, 18 ve 64. alaylara mensup kimliği tespit edilebilen 1.115 şehidin ismi bu sembolik şehitliğe yazılmıştır. Bu bölge, savaş esnasında karşılıklı siperlerin birbirlerine en yakın olduğu yerlerden birisidir. Bu sebeple vurulan askerler vuruldukları yere gömülmüşlerdir. Bu nedenle vadinin tamamı bir şehitlik olarak kabul edilebilir. Türkiye Cumhuriyeti Kocaeli Valiliği tarafından 2006 yılında bölgede savaşan 27, 57,18 ve 64. alaylar anısına yaptırılmıştır.

Kırmızı Sırt Siperleri

Kanlı Sırt ile Merkez Tepe arasında yer alan ve ortalama 124 metre yükseklikteki bu platonun batıya doğru olan uzantısı neredeyse deniz kıyısına kadar ulaşmaktadır.

Çıkarmanın ilk günü olan 25 Nisan'da, 27'inci Alay'ın Kemal Yeri üzerinden başlattığı taarruz sırasında 4,5 saat savunmasız kalan bu sırtta Anzak birlikler kolaylıkla ilerlemiştir. Daha sonra 27'nci Alay'a bağlı makineli tüfek bölüğünün Sancak Tepe civarından açtığı ateş nedeniyle Kırmızı Sırt'ta tutunamamışlar ve yolun sol tarafına siper kazarak yerleşmişlerdir.

19 Mayıs 1915 Türk taarruzu sırasında Albay Hasan Askeri Bey komutasındaki 2. Tümen birlikleri, kahramanca yaptıkları hücumlar sırasında bu sırt üzerinde ağır zayiata uğramış ve "1.479 şehit", "2.788 yaralı" olmak üzere, 4,5 saat gibi bir sürede "4.267 zayıat" vermiştir. Bu taarruz sırasında 2. Tümene bağlı birliklerimiz, üzerine açılan yoğun tüfek ve makineli tüfek ateşlerinin oluşturduğu ateş perdesini aşamamışlar ve yolun sol tarafındaki Anzak siperlerine ulaşmayı başaramamışlardır. Kırmızı Sırt ismini 19 Mayıs 1915 günü 4.000 civarında Türk askerinin şehit olduğu muharebeden almıştır.

Kireçtepe Jandarma Anıtı, Şehitliği ve Kitabesi

Gelibolu Yarımadası'ndaki gerçek şehitliklerden biri olan Kireçtepe Jandarma Şehitliği, Kapanca Tepe'nin zirvesinde bulunmakta olup muharebeler sırasında oluşturulmuştur. Mezarların yanında eski bir taşın üzerine oturtulmuş üst üste boş top mermisi kovanlarının yerleştirilmesiyle yapılmış Kireçtepe Jandarma Anıtı bulunmaktadır. Bu anıtın çevresi taştan yapılmış alçak bir duvarla çevrelenmektedir. Mezar taşlarının üzerindeki yazılar Osmanlıcadır. Bu anıt, yabancı kuvvetlerin çekilmesinden sonra başarılı Türk savunması anısına yarımada üzerine dikilmiş üç anıttan biridir. Anıt ve mezarlık, Eceabat Jandarma Kuvvetleri tarafından 1996 yılında onarılmıştır. Albay Mustafa Kemal savaş sırasında buraya gelerek şehitliği ziyaret etmiş ve Jandarma neferlerini gösterdikleri gayretlerinden dolayı tebrik etmiştir. Burada bulunan bir diğer anıt, Mimar Ahmet Gülgönen tarafından tasarlanan Kireçtepe Kitabesidir. Şehitliğin 50 m doğusunda bulunan taş kaplama bir yazıt olan, 1985 yılında dikilmiştir. Kitabede şu ibare okunmaktadır: *6/8 Ağustos 1915'te Gelibolu ve Bursa Jandarma Taburlarının kahramanca çarpışan üç bölüğü, iki tugay gücüne ulaşan İngiliz kuvvetlerini Karakol Dağı ve Kireçtepe'de durdurup Anafartalar Grubu'nun kuzey yanını korumuştur.*

Kocadere Hastane Şehitliği

Kocadere köyünün yaklaşık 1,5 km kadar güney batısında, Kuzey Grubu Cephesi'nin arka bölgesinde, Köyaltı mevkesinde yer alan şehitlik, 1915'te oluşturulmuştur. 25Nisan 1915 Arıburnu Cephesi'nin gerisinde Anzaklar'a karşı çarpışan 19. Tümen ve 5. Tümen'in sıhhiye bölüğü tarafından, büyük bir sargı yeri kurulmuştur. Savaş döneminde askerler arasında görülen hastalıklar arasında en yaygın olanları; verem, dizanteri, sıtma, kabakulak, tifo, kalp hastalıkları, cilt hastalıkları, göz hastalıkları ve iltihaplı hastalıklardır. Bununla birlikte Türk askerlerinde görülen yaraların çoğu bomba, şarapnel ve piyade mermilerinden oluşuyordu. Sonrasında bu bölgeye 16. Tümen'in sahra hastanesi de konumlandırılmıştır. Gerçek şehit kabirlerinin yer aldığı şehitlikte, 2.000 şehidin yattığı bilinmektedir. Şehitlerden isimleri tespit edilebilenlerin sayısı 1.353'tür.Şevki Paşa Haritasında, 16 numaralı paftada işaretli olan hastane şehitliği 2005'te Orman Bakanlığı tarafından ihya edilmiştir.

Seyit Onbaşı Heykeli

Rumeli Mecidiye Tabyasında bulunmaktadır. Boğaz'ı geçip İstanbul'a ulaşmayı amaçlayan müttefik armadasına 18 Mart 1915 tarihinde kahramanca karşı koyan tüm Mehmetçiklerimizin ve bu noktada Seyit Onbaşı'nın kahramanlığını sembolize etmek için yapılmıştır. Ayrıca Mecidiye Tabyasının deniz tarafında yol kenarında heykeltıraş Hüseyin Anka Özkan tarafından yapılan bir heykeli daha bulunmaktadır. 1889 Edremit Havran ilçesi Manastır köyünde (köy sırasıyla Çamlık sonrasında da Koca Seyit köyü adını almıştır) doğan Topçu Onbaşı Seyit'in babasının adı Abdurrahman, annesinin adı Emine'dir. Kayıtlara göre: Çanakkale Müstahkem Mevkiindeki askerliği "Ağır topçu neferi" olarak 1914 yılında başlamış, 1918 yılında sona ermiştir. 1934 Soyadı Kanunu ile "Çabuk" soyadını almıştır. Terhis olduktan sonra köyüne dönmüş, dağlarda odun kömürü yapıp satarak geçimini sağlamakta iken, yakalandığı zatürre hastalığından kurtulamayarak 1 Aralık 1939 tarihinde, 50 yaşında vefat etmiştir. Günümüzde mezarı kendi köyünde yer almaktadır.

Mehmet Çavuş Anıtı

Cesaret Tepe üzerindeki yolun kuzeyinde, Mehmet Çavuş ve 25 erin anısına 1919 yılında yapılmış olan bu anıt 600 m²lik bir alana yayılmaktadır. Anıtın yapıldığı yer yabancı kuvvetlerin bütün hücumlarıyla (7 Ağustos 1915 taarruzu dâhil) durdurulduğu noktayı işaretlemektedir. Bu tepeyi savunmakta olan Türk Birliği, cephaneleri bittikten sonra düşman kuvvetlerine karşı olağanüstü bir direniş göstermiş olduklarından dolayı bu tepeye Cesaret Tepe adı verilmiştir. Anıt; Serçe Tepe, Kanlı sırt ile Şarapnel Vadisi'ne tamamen hâkim olabilme amacıyla Türkler ve İngilizler için oldukça önemliydi. Yabancı kuvvetlerin Aralık 1915'te çekilmesinden sonra Arıburnu ve Anafartalar Cephesi'ndeki Türk zaferinin anısına 3 anıt dikilmiştir. İlki Anzak kuvvetlerinin durdurulduğu Kanlısırt'ta, ikincisi Kuzey sahiline ve üçüncüsü de Cesaret Tepe'ye. Bu üç anıttan yalnızca üçüncüsü bugüne kadar gelebilmiştir. Anıtın kaidesi ilk yapıldığı durumda olup üzerindeki mermer yazıt yeni bir eklemedir. Anıtın yerleştirildiği küçük düzlük; kuzeye doğru Kuzey Sahilinde, Suvla Körfezi ve Anafartalar Ovası'na, güneybatıya doğru Arıburnu Yarıları ve Sfenks'e hâkim bir noktadır.

Mehmetçiğre Derin Saygı Anıtı

Kabatepe-Conkbayırı yolu istikametinde, Albayrak Sırtı üzerinde, yolun sağı tarafında yer alır. 1992’de Kùltür Bakanlığı Gùzel Sanatlar Genel Mùdùrlùğü tarafından yaptırılmıştır. Yaralı bir Avustralya subayını, kendi siperlerine taşıyan Tùrk askerini canlandırmaktadır. Anıtın kitabesinde, eski Avustralya Genel Valisi Lord Casey kaynak gùsterilmiř olup onun sùzleri olduğu ifade edilen bir alıntı mevcuttur: *“Biz Gelibolu Yarımadası’ndan, Tùrklerle savaşarak ve binlerce insanımızı kaybederek Kahraman Tùrk milletine ve onun eşsiz vatan sevgisine duyduğumuz büyük takdir ve hayranlık ile ayrıldık. Bùtùn Avustralyalılar, Mehmetçiğı kendi evlatları gibi sever. Onun mertliğı, vatan ve insan sevgisi, siperlerdeki dayanılmaz heybeti ve cesareti bùtùn Anzakları hayran bırakan yurt sevgisi, insanlığın òrnek alacağı büyük hasletlerdir. Mehmetçiğre minnet ve saygılarımla... Avustralya Genel Valisi Lord Casey 1967”*

Nuri Yamut Anıtı

Alçitepe köyünün batı yönünde ve köye yaklaşık 2 km uzaklıkta, Sargıyeri Şehitliği'ni geçtikten sonra karayolunun bitiminde yer almaktadır. Çok şiddetli çarpışmalara sahne olan bu bölgede, hayatını kaybeden askerlerin bedenlerinden kalanlar, 1934-1936 yılları arasında Alçitepe köyünde yerleşimin ve tarımsal faaliyetlerin yapıldığı noktalarda ortaya çıkmıştır. Zığındere'de Haziran sonu ve daha sonraki muharebelerde şehit düşen askerlerimize ait kemikler anıt içinde bulunan ve üzerinde "Şehitlik1915" yazılı kaidenin altına gömülmüştür. Nuri Yamut, Gelibolu 2. Kolordu Komutanı iken, Alçitepe köyünde Saroz Körfezi'ne hâkim bir tepede, 26 Haziran-12 Temmuz 1915 tarihleri arasında yapılan Zığındere Savaşları'nda şehit edilen 6.395 er ve erbaş adına 1943 yılında bir anıt yaptırmıştır. Bu anıt Mehmet Çavuş Abidesi'nden sonraki ilk özel anıttır.

Saritepe Şehitliği

Nuri Yamut Anıtı'nın hemen solundan devam eden toprak yoldan ilerlediğimizde şehitliğe ulaşılır. Zığındere'nin kollarından Keçi Deresi'nin hemen üstünde yer alan Şehitlik, ay-yıldız figürlü olarak tasarlanmıştır. 25 Nisan 1915 tarihinde KOSB (King's Own Scottish Borderers) Taburu tarafından, Saritepe altı sahiline çıkarma yapılmıştır. Burası savunmanın zayıf olduğu noktalardan biri olduğu için karaya çıkış esnasında mukavemet ile karşılaşmamıştır. Sonrasında 9. Tümen Komutanı Halil Sami Bey, tertiplendiği kuvvetleri Kirte ile Zığındere arasına sevk etmiştir. Yoğun ateş altında geçen çarpışmalarda her iki tarafın da zayıflığı çok olmuştur. 26 Nisan günü bölge müttefiklerce tamamen boşaltılmıştır. Böylece iyi planlanan; fakat iyi yönetilmeyen bu çıkarma ile geniş stratejik olanaklar da kaybedilmiş oldu. Eğer ilerleme sağlanabilseydi, savunma güçleri çökertilip Alçıtepe'nin yolu açılabilirdi. Bu taarruz esnasında askerlerimiz, Keçi Deresi'nden geçerken keskin nişancıların hedefi olmuşlar ve önemli zayıflıklar vermişlerdir. 5 Temmuz 1915 gecesi başlayan Türk Taarruzu ile bölgede 3. ve 5. Tümen görev yapmaktaydı. Gün ağardığı vakit Türk tarafının kayıpları çok ağırdı. İngiliz siperleri ile Türk siperleri arasındaki mesafe 5 m'ye kadar inmişti. Sadece bu muharebede kaybımız 5.000'e yakın olmuştur.

Soğanlıdere Şehitliği

Soğanlıdere Hava Şehitliği'nden birkaç yüz metre ileride, 2005 senesinde restore edilerek açılan Soğanlıdere Hastane Şehitliği bulunmaktadır. Anıt, ay ve yıldız şeklinde figürize edilmiş olup yıldızın ortasında bulunan üçgen piramit yapı ise şehitlerimizin Allah'a yükselişini temsil etmektedir. Anıtın hemen altındaki bölgede *gerçek şüheda kabristanlığı* çevrelenmiştir. Burada savaş zamanında kurulu olan hastanelerde tedavi edilirken şehit olan askerlerimiz yatmaktadır. Bu bölgede 2., 7. ve 12. Tümenlerin Sıhhiye Bölükleri hizmet vermekteydiler. Vadi düşman taarruzlarına kapalı bir konumda olması nedeniyle Seddülbahir cephesinin en önemli lojistik destek merkezi görevini görmüştür. Soğanlıdere Vadisi 18 Mart için hazırlanmış kıyı set bataryalarının yanında dört tümen hastanesine ve Güney Grubu Komutanlığının erzak ve ambar depolarına da ev sahipliği yapmıştır. Bu yönüyle de Soğanlıdere, Türk askerinin yemek iaşesinin yapıldığı merkezlerden biri olmuştur. Soğanlıdere Şehitliği'ne varmadan evvel yolun sağ tarafında yıkık bir harabe gözüktür. Burası Melek Hanım Reviri'dir. Seddülbahir Cephesi'nin ilk reviri olan bu mevzii sonrasında kapsamlı bir Sahra Hastanesine dönüştürülmüştür. 1916 Şevki Paşa Haritası'nda da 29 no.lu paftada işaretlenmiş ve Osmanlı Türkçesi ile yazılmıştır. Aynı şekilde set bataryalarında görev yapan askerlerimizin tedavi edildiği yerlerden biri olma özelliğine de sahiptir.

Son Ok Anıtı

Alçitepe'nin batısında Sargıyeri Şehitliği'ne gelmeden önce yolun sol tarafında Alçitepe Mezarlığı'nın yanında yer alan anıt, III. Kirte Muharebeleri'nin gerçekleştiği alanda yer almaktadır. Bu nokta şiddetli çarpışmalardan sonra müttefiklerin geriye atıldığı nokta olarak ifade edilse de müttefik mevzilerinin daha geride olduğu bilinmektedir. 1915'te yapılan anıt üzerinde *12 cm'lik muhasara bataryası bu mevziden düşmanı süngü hücumu ile attı ve Üçüncü Kirte Zaferi'ni sağladı. 7 Haziran 1915* ifadeleri yazılıdır.

Şahindere Şehitliği

Tespit edilebilen gerçek şüheda kabristanlarından biri olan Şahindere Şehitliği, Soğanlıdere mevkisini geçtikten sonra yolun sol tarafında Çınarlıdere'nin hemen üst tarafında yer almaktadır. Mimari yapı tarzı açısından Soğanlıdere Şehitliği ile benzeşmektedir. Ay ve ortasında yıldız üzerinde yükselen üçgen konik anıt ile şehitlerimizin göğe yükselişi temsil edilmektedir. Şehitlikte yere konumlandırılmış 132 kabalak taşı ile şehitlerimiz anılmaktadır. Mezar taşları bölümünün hemen üst kısmında ise gerçek şehitlik alanının çevrilerek işaretlendiğini görmekteyiz. Şahindere Şüheda Kabristanı, Seddülbahir Cephesi'nde yani güney cephesinde kalmaktadır. Bölgede suyun ve gölgelik ağaçların bulunması, sakin ve korunaklı bir alan olması nedeniyle savaş döneminde cephe gerisindeki büyük sargı yerlerinden birisi bu mevkide kurulmuştur. 5 Temmuz 1915 sonrasındaki muharebelerde, sol kanat birliklerinin yaralanarak şehit düşenlerin bir bölümü bu şehitlikte yatmaktadır. Nisan-Haziran-Temmuz aylarında şiddeti artan Seddülbahir, Kerevizdere ve Kirte Muharebeleri'nde kullanılan bölgede şehit düşenlerin bir kısmı da Şahindere Şehitliği'ne gömülmüştür.

Bu şehitlikte yatanların bağlı oldukları birlikler;

- 1'inci Tümenin 70, 71 ve 124'üncü Piyade Alayları
- 2'nci Tümenin 31, 32 ve 39'uncu Piyade Alayları
- 5'inci Tümenin 13 ve 15'inci Piyade Alayları
- 6'ncı Tümenin 16'ncı Piyade Alayı
- 7'nci Tümenin 19, 20 ve 21'inci Piyade Alayları
- 10'uncu Tümenin 29 ve 30'uncu Piyade Alayları
- 11'inci Tümenin 126 ve 127'nci Piyade Alayları'dır.

Bu şehitlikte isimleri tespit edilen yaklaşık 2.000 şehidimiz yatmaktadır. Şehitlik Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından 2005 yılında yeniden düzenlenmiştir.

Talat Göktepe Anıtı

25 Temmuz 1994 tarihinde başlayan ve 57 saat süren Büyük Arıburnu yangınında, Çanakkale Muharebeleri'nin yoğun olarak geçtiği Arıburnu ve Conkbayırı'ndaki 4 bin 49 hektar orman alanı yanmıştır. Bigalı, Büyük Anafarta, Kocadere, Kumköy ve Yalova köylerinin tarım alanları da tahrip olmuştur. Dönemin Çanakkale Orman Bölge Müdürü Talat Göktepe, yangın söndürme çalışmaları esnasında hayatını kaybetmiştir. Conkbayırı'na varmadan güneyde, yolun kenarında yer alan Anıt; Çanakkale Bölge Müdürü Talat Göktepe'nin Arıburnu'ndaki ağaçları kurtarmak için yangınla mücadele ederken figüre edilmiş bronz bir heykelinden oluşmaktadır.

Yarbay Hüseyin Avni Bey Şehitliği

Yarbay Hüseyin Avni Bey'in mezarına; Conkbayırı'na çıkan ana yoldan, Quinn's Post Mezarlığı ve Yüzbaşı Mehmet Şehitliği'nin hemen güneyinden ayrılan bir yolla ulaşılmaktadır. Üzerinde 57'nci Alay Komutanı Avni Bey Şehitliği yazan bir tabelayla işaretlenmiş olan yol 600 metre kadardır. Yol güneydoğu yönünde Kesikdereye doğru inmekte, sonra da Bomba Sırtı-Edirne Sırtı'nın güney ucunda bir otopark ile noktalanmaktadır. Bu alan, Zeytinlik Mevkii olarak bilinmektedir. Parmaklıklar ile çevrili mezarın kuzey ucunda, üzerinde Yarbay Hüseyin Avni Bey'in fotoğrafı ve aşağıdaki yazı bulunan mermer bir kaide yer almaktadır: *Kahraman 57. Alay Komutanı Ali Oğlu Yarbay Hüseyin Avni Şehit 31 Temmuz 1331-13 Ağustos 1915 Ruhuna Fatıha. Yazı 25 Nisan 1915' te, çıkarmanın ilk gününde, çok miktarda mensubunun hayatlarını kaybettiği 19'uncu Tümen 57. Alay'a ithaf edilmiştir.*

Yusufçuktepe Kitabeleri

Anıt; Yusufçuktepe'nin zirvesine, Suvla Körfezi, Anafartalar Ovası ve Mestantepeyi Küçük Anafarta köyüne bağlayan yolun kenarına yapılmıştır. 16'ncı Türk Kolordusu Komutan Yardımcısı Albay Kannengiesser'in, Yusufçuktepe dediği bu tepeye yabancı kuvvetler Scimitar Hill (Pala Tepesi) adını vermişlerdir. Bu ismi vermelerinin nedeni üstünde sarı taşlar ve çakıl bulunan tırpan şeklindeki bu yükseltiyi bir Gurkha kukrisine veya eski bir Türk palasına benzetmeleridir. Anıt, üç tane taş kaplama yazıttan oluşmakta ve güneydeki yazıttan başlayarak şu bilgi verilmektedir: *“Arıburnu Cephesi’ndeki Türk Kuvvetlerini kuşatmak için 7Ağustos 1915 tarihinde Anafartalar Limanı’na çıkan düşmankuvvetleri zayıf gözetleme birlikleri karşısında İsmailoğlu veYusufçuk Tepelere kadar ilerledi.”* Anafartalar Grubu Komutanı Albay Mustafa Kemal’in komutasındaki Türk Kuvvetleri 9 Ağustos 1915’te 1. Anafartalar Muharebesi’nde düşman kuvvetlerini yenerek onları Kireçtepe ve Mestantepe hattına attı. 21 Ağustos 1915 tarihinde yapılan 2. Anafartalar Muharebesi sonunda ise düşmanın Sivritepe ve Mestantepe hattında taarruz gücü kırıldı. Bu muharebelerde Türkler 8.155 şehit, düşman da 19.850 kayıp verdi.”

Ziğindere Sargıyeri Şehitliği

Alçıtepe köyünün batısında 800 m uzaklıkta bulunan şehitlik Ziğindere Vadisi'nin içinde, Nuri Yamut Anıtı'na giden yolun sağ yanında yer alır. Şehitliğin girişinin sağında Prof. Dr. Tankut Öktem tarafından yapılan biri yaralı diğeri onu taşıyan iki asker heykeli yer alır ve üzerinde *Aziz Şehidim* isimli şiir bulunmaktadır. Şehitliğin orta bölümünde yer alan anıtın üzerindeki kitabenin bir yüzünde; *sana dar gelmeyecek makberi kimler kazsın? / Gömelim gel seni tarihe desem sığmazsın*, diğer bir yüzünde; *Ey şehit oğlu şehit, isteme benden makber / Sana ağışunu açmış, duruyor Peygamber* dizeleri bulunmaktadır. Diğer yüzünde ise Atatürk'ün muharebe dönemi; *ben size taarruzu emretmiyorum, ölmeyi emrediyorum. Biz ölünceye kadar geçecek zaman zarfında yerimize başka kuvvetler ve komutanlar kaim olabilir* sözleri yer almaktadır. Kitabede, Orhan Şaik Gökyay'ın *Bu Vatan Kimin Şiiri; Bu vatan toprağın karabağında / Sıra dağlar gibi duranlarıdır / Bir tarih boyunca, onun uğruna/ Kendini tarihe verenlerindir / İleri atılıp sellercesine / Göğsünden vurulup tam ercesine / Bir gül bahçesine girercesine / Şu kara toprağa girenlerindir* dizeleri bulunmaktadır. Diğer iki yüzünde ise Mehmet Akif Ersoy'un; *Vurulup tertemiz alından, uzanmış yatıyor / Bir hilâl uğruna, yâ Rab, ne güneşler batıyor! ve Ey bu topraklar için toprağa düşmüş asker! / Gökten ecdat inerek, öpseo pâk alnı değer mısraları* yer almaktadır. 28 Haziran-5 Temmuz Muharebelerinde ve kıta sargı yerinde şehit düşen askerler anısına 1945 yılında inşa edilmiş olan şehitlikte 385 adet mezar taşı ile şehitlerimiz anılmaktadır. 1992 yılında Kültür Bakanlığı tarafından yapılan düzenlemenin ardından, son düzenleme 2013 yılında yapılmıştır. Muharebeler sırasında *ZiğindereSargıyeri* olarak kullanılan bölge, sahra hastanesi olarak işaretli olmasına rağmen 28 Haziran 1915 tarihinde ağır bombardıman altında kalmıştır. Bu nedenle bölgede askerlerimizin zayıyatı ağır olmuştur. Gerçek şüheda kabristanlarından biri olan şehitlik, 1916 Şevki Paşa Haritası'nın 36 no.lu paftasında da işaretli bulunmaktadır.

DİĞER DÖKÜMANLAR İÇİN TIKLAYINIZ

WHATSAPP
DİN DERSİ TÜRKİYE ZÜMRESİ

Gruplara Katılmak İçin İkonların Üzerine Tıklayınız

TELEGRAM
DİN DERSİ TÜRKİYE ZÜMRESİ

Paylaşım Grubu

Paylaşım Kanalı

Gruplara Katılmak İçin İkonların Üzerine Tıklayınız

SOSYAL MEDYA
HESAPLARIMIZ

@ddy_yayinlari

DDY Yayınları

DDY Yayınları

0 555 153 08 74 - 0 505 979 88 88

YENİ NESİL EFSANEM SERİSİ

YENİ NESİL AKILLI DEFTERLERİMİZ

YENİ NESİL SORU BANKALARIMIZ

Sipariş Tel:

0 555 153 08 74 - 0 505 979 88 88

Sadece Din Dersi...

DDY YAYINLARI